

زانكۆ له به سرا.. زانكۆ له كوردستان

بزوتنه وه يهك له ريگاي نازادي و خوشگوزهراني كۆمه لايه تيدا

خه سره و سايه k.sava@ukonline.co.uk

له چه ند هه فته ي رابردو وه زانكۆكاني به سراو سليماني وهه و لير بوونه مه يداني ده بريني ناره زايه تي و خۆپيشانداني قوتابيان و به مجۆره ش فاكترۆريكي تر هاته نيو هاوكيشه سياسي يه كاني ئيستاي كۆمه لگاي عيراقه وه. ئەم فاكترۆره نيشانه يهك له بزوتنه وه ي جه ماوه ري و راديكال له به شيكي هه ره هه ستيارو پرچۆشي خويدا كه قوتابيان و لاوان ده گرته بهر، ده خاته روو. ئەمه ئيتر ديارده يهك نيه هه روا به سادهي بگيريت، به تايبه تي به دوای ته واو بووني هه لېژاردنه كان و قه رارگرتني كۆمه لگاي عيراق له به رده م ره وه ندي داناني ده ستورو سازدانه وه ي ده ولت هه رچي زۆرتره ئەحزاب و بزوتنه وه و تويزو چينه كۆمه لايه تي يه كان بۆ بردني سه هه مي خويان و ره نكردني ئاينده ي كۆمه لگا به پي ئالته رناتيقي خويان ده خاته به رده م ئەزمونيكي گه وه وه. زانكۆكان له م چوارچيوه يه دا مه يدانيك نين بۆ بزوتنه وه يه كي به ته نهاي داخوازي يه سنفي يه كاني تويزيكي كۆمه لايه تي، به لكو قوتابيان له زانكۆكانه وه به بزوتنه وه يه كي سياسي يه وه، سه رده ردينن كه ده تواني وهك هه ر حيزيكي سياسي و هه ره يزيكي كۆمه لايه تي تر ئاينده ي كۆمه لگا به ئالته رناتيقي خوي رهنگ بكاو جۆريك له حكومه ت و ده سه لات و ياسا به نيته كايه وه كه له گه ل خاسيه ته كاني خوي ديته وه.

به لام قوتابيان نه قه وم و قه بيله ن و نه وهك مه لا و ناخونده كاني ئيسلامي شيعي و سوني له هينانه مه يداني هيزي خوياندا پشتيان به خورافه ي ئيسلام و شمير و ئالاي نه ته وه به ستي و نه هيزي تيكشكاوي عروبي تا له جه نكي مقاوه مه تا بۆرژمي به عس بگه رينه وه. به لكو بزوتنه وه ي ئەوان له پشتي يه وه زانست و موديرنيزم و سكلاريزم و ئالاي پيشكه وتني كۆمه لايه تي و ئەو ده سته كه وتانه راوه ستاوه كه كۆمه لگاي جيهاني ئينسان به ده سه تي هيناوه. بيگومان تيروانين و سه رنجدان له ناره زايه تي و بزوتنه وه يه كه ئەمرۆ له زانكۆكاني كوردستان و به سراوه سهريان ده ره يناوه ده تواني له زۆر رووه وه ببسته مايه ي وه رگرتني ده رسيك كه بۆ هينانه مه يداني بزوتنه وه يه كي سياسي جه ماوه ري به هيزو سه راسه ري به رووي هه لومه رجه كاني ئيستاي عيراقدا سوومه نده. به لام خودي ئەم ناره زايه تي و خويپيشاندانه ي قوتابيان زانكو، راستي كام واقعيه تي كۆمه لايه تي ده خاته روو؟

ناره زايه تي قوتابيان و يهك واقعيه تي كۆمه لايه تي:

ناره زايه تي و خۆپيشانداني قوتابيان زانكۆكاني به سراو سليماني وهه و لير ئەگه رچي له رووي خواست و داواكاري و روويه روويه وه له گه ل جۆري ده سه لاته محلي يه كاني به سراو هه و لير و سليماني جياوازي يان ببی به لام له جه وه ردا نيشانه ي يهك واقعيه تي سه راسه ري و كۆمه لايه تي هاويه شه. واقعيه ته كه ش ئەويه كه له نيو جه نكه لستاني سيناريۆي ره شي ئەمريكايي و تيرۆريزمي ئيسلامي سياسي و په لامارداني خاسيه ت و بناماكاني كۆمه لگاي مه دنه ي له لايه ن چه ندين ده سه ت و تاقي قه ومي و تايقي و ئايني يه وه، ئەوه زانكۆيه هه ناسه ي پيشكه وتن خوازي هه لده كيشي و پيداگري به ها مه دنه ي و شارستاني يه كانه. به لام ئەمه هيشتا به ياني هه موو راستي يه كان ناكاو نابي له بيرمان بچيت كه به دريژايي يه كده يه ي رابردو و ئەوه ده زگا ته بليغاتي و ژورناليسته نوكه ره كاني سه ربه پنتاگۆن و ده ولتاني رۆژئاويه كه بۆ به فهرامۆش سپاردني فاكترۆري خه لك و سه رينه وه ي هه وييه تي كۆمه لايه تي و موديرنيسي له كۆمه لگاي عيراق، بۆ گه ناوي ئەوه بلاوده كه نه وه كه عيراق له چه ند قه وم و قه بيله و تايه فه و شوعه بي ئايني پيكه اتوه و نه هيجي تر، "عيراق كورده كان و شيعه كان"، "سوني و مه سيحي"، "كه مايه تي توركماني و تيره عه ره بي يه كان" و قوماشي له مجۆره كه رۆژانه له زماني سه راني ئەمريكا و ده ولتاني رۆژئاوا و ده زگاكاني راگه ياندينه وه شه پۆل ده دا، هه ولييك ده خاته روو تا كۆمه لگاي عيراق به پي ئەم هه ويه ته دروستكراوه و به پي ته قسيماتيكي ريزه يي بناسينن و دابه شيبكه ن، تا له م ريگايه وه "ديموكراسي ئەمريكايي" حكومه تي لايه نگر به يننه سه ركار. به لام زانكۆ و خه باتي قوتابيان به پيچه وانه ي ئەم ره وته وه ده رخه ري ئەو واقعيه ته يه كه كۆمه لگاي عيراق و رووداوه سياسي يه كاني له ده ره وه ي كيشه كيش و مملاني چينايه تي و جه ماوه ري به ده رني يه. خه بات و بزوتنه وه جه ماوه ري يه كاني كريكاران و بيكاران، ژنان و كۆمونيسته كان و

قوتابیان و خەلکی نازادینخوازی عێراق، لە ماوەی دووسالی رابردوودا و لە ژێر سیبەری جەنگ و باروت و تیرۆریزمی کوێراندا شکاندن و چوارچۆیەییە کە روداوێکی عێراق دەباتە نیو کیشمەکیشی بەتەنهای ئەمریکا و دەستە و تاقمی قەومی و ئیسلامییە. بزوتنەوێکە کە ئەمڕۆ لە زانکۆکاندا سەری دەرهیناوە درێژکراوەی هەرئەو خەبات و ناره‌زایەتیە جەماوەرییە کە ژنان بەدژی نابەرەبەری و پەلاماری پیاوسالاری و ئیسلامی لەمەیدانی فێردەوس و ساحە ئەلتحریر و سەرای سلیمانی ئالاکەیان هەلدا و کریکاران و بیکارانیش کۆری یەکی ئایاریان پێگەرم کرد و بردیانە بەر دەم بارەگای "بۆل بریمەر"ی حاکمی عسکری و مەدەنی عێراق. ئەمە درێژکراوەی خەباتی هەرئەو جەماوەریە کە رۆژانە دەلین نا بۆ داگیرکاری نا بۆ ئیسلامی سیاسی و قەومگەراییی. بزوتنەوی زانکۆکان یە کجاری تر راستی ئەو واقعیتە دەسەلمینی کە ئایندە عێراق بەتەنھا بە کیشمەکیشی نیوان ئەمریکا و دەستە و تاقمی قەومی و ئیسلامییە و گری ئی نەخواردوو، بەلکو ئەو نەبەردو و رووبەر و بوو و نەوێ نیوان جەماوەری خەلک و ئەمریکا و هەر هیزیکی تری بۆرژوازییە کە داها تۆوی کۆمەلگای عێراق دیاری دەکات. بەلام لەم نەبەرداندا زانکۆ لە بەسرا و زانکۆ لە کوردستان هەریەکیان سەنگەری خۆیان گرتووە.

زانکۆ لە بەسرا، نەبەردیک لە پینا و نازادیدا:

راوەستانە و بەرووی ئیستبداد و کۆنەپەرستی ئیسلامی سیاسی راستە و خۆ راوەستانە و خەباتە لە پینا و نازادیدا. پەییامیک کە ناره‌زایەتی قوتابیانی زانکۆی بەسرا بە کۆمەلگای راگەیاندا کە مەتر لە مەنەییە.

سەرھەلدانی ئیسلامی سیاسی و دەستدریژییەکانیان بۆ سەر خەلکی بەرھەمی جەنگی ئەمریکا و دەوڵەتانی ئێران و سعودیە و پاشاوەی سیاسەتەکانی رژیی بەعسە. بەلام کارنامە رەشی ئیسلامی سیاسی و خۆسەپاندنی بەسەر کۆمەلگادا هەمیشە لە پەلاماردان بۆ سەر ژنان و زانکۆکانە و دەست پێدەکات. هەلدان بۆ ئەسیرکردنی نیو کۆمەلگا بە قانونی ئیسلامی و شەریعەتی پیاوسالاری، هاوکات هەلدان بۆ کوێرکردنەوی زانکۆکان وەک سەرچاوەیە کە بۆ زانست و ھەلھێنجانی راستی و رۆشنگەری ئینسانی و پرکردنەویان بە خورافە و نەزانین، دوو کۆلەکە سەرھە کە ئیسلامی سیاسی و دەستە و تاقمەکانی لە پیناوی بردنە پیشە وە ئامانجەکانیان دەستی پێوە دەگرن. بەھەمان شیوە ئیسلامی سیاسی لە عێراق بە تاییەتی لەشاری بەسرا بۆ ئامانجی دروستکردنی پێگەییە کە لەچەشنی حیزببولای لووبنان، لەخواری عێراقدا کە بەرژەو نەدی یەکانی جەمھوری ئیسلامی ئێران لە ناوچە کەدا بباتە پیشە وە، وەک ھەر جیگەییە کە تر لەسەر ئەم دوو کۆلەکە یە کار دەکا و لەریگای تیرۆر و تۆقاندن و ھەر شە و کوشتنە وە، ئەم بەرنامەیی گرتۆتە بەر. بەمچۆرەش ئەم بزوتنە وە دەستە و تاقمە ئیسان کۆژەکانی بەھاوکاری جەمھوری ئیسلامی ئێران لە بەرامبەر ژنان و زانکۆکانی شاری بەسرا بە درێژی دووسالی رابردو و لە چوارچۆیەیی سیاسەتی بە ئیسلامیزە کردنی فەزای شاردا، دەستیان بۆ ریسواترین و بیھایەترین سیاسەت و ھەلسووکەوتی کۆنەپەرستانە بردووە. حیحایی بەزۆری کچان و ژنان، پەلاماری دوکانی مەشروب فروشی و سینەما و چاپخانە و شوینەکانی ھەوانە وە، تا ھەر شە کردن لە ھونەر مەندان و راپیچدانی بەزۆری گەنجان و منالان بۆ نیو مزگەوت و حوجرەکانی خویندنی قورتان. تەنانەت بەزۆر چە کدارکردنی خەلک و کۆنترۆلکردنی زانکۆ و قوتابخانە و شوینە مەدەنییەکان و پەنابردن بۆ ھەر شە و کوشتن و تۆقاندنی کەسانیک کە غەیری ئیسلامن (لەوانە مەسیحی و صائییەکان) و ناچارکردنیان بە بەجیھیشتنی شوینی ژیانی خویان. ئەمانە ئەو کارنامە رەشەییە کە بۆ کۆمەلگای مەدەنی و بزوتنە وە سکولاریزم و ئینسانی تەھمەل ناکری.

راوەستانە وە قوتابیانی زانکۆکان، بە شیعاری "نابۆ قورتان، نابۆ ئیسلام"، "بژی یەکسانی ژن و پیاو" .. نەبەردیک لە پینا و نازادیدا دەخاتە روو. ئەوێ کە قوتابیانی بەجیا لە ھەرباوەریکی ئاینی و ئایدیۆلۆژی، بەجیا لەوێ سەر بە کام تاییە و تیرەن و لەنیو دەنگ و سەلای مزگەوت و مەلاکانە وە، دەرژینە نیو پارک و شادی و سەرحالی دەگێرن و تەلیسمی رەشی ئیسلامی دەپسینن و روخساریکی جیاواز و مەدەنی لە روخساری مەلا و شیخ و سەرۆک عەشیرە تەکان نیشان دەدەن، ئەوێ کە قوتابیانی لە بەرامبەر پەلاماری چە کدارانی تاقمە کە ی صدر راوەستانە وە بۆ دیفاع لە کچیکی مەسیحی ھاوڕیانی دینە دەنگ، ئەوێ کە قەبولی ناکەن زانکۆ بییتە سوپاگەیی شمشیر بە دەستانێ سەعد و خالید و خاتەمی و خومەینی و مینبەرەکانی لە لایەن مەلای نەزانە وە قورغ بکری، نەبەردیکی ناشکرا لە پینا و نازادیدا بەر جەستە دەکاتە وە. نەبەردیک کە پیشتر بۆ دەستکۆتاکردنی دەستی ئیسلام لەسەر ژیانی کۆمەلگای عێراق لە بەرامبەر بریاری 137 ی حکومەتی کاتی و لەدژی قانونی ئەحوالی شەخصی خوی نشاندا و لەرووبەر و بوونە وە کۆمۆنیستەکان و خەلکی سکولار لەشاری ناسریە و بغداد درێژە کیشا. ئیستاش زانکۆ بە خەسلەتی دژی ئیسلامی خۆیە وە ئەم نەبەردەیی بە دەستە و گرتووە.

لەم نەبەردەدا جاريكەتر قوتايان وزانكو ئەو راستىيەى بەرجهسته كرده وه كه نازادى كۆمەلگاي عيراق بەبى و دەدرناني ئيسلام و ئيسلامى سياسى لەسەرژياني خەلك مەحاله بەدى بيت. ئەمەش يەكيك لەمەسەلە سەرەكەيەكانى كۆمەلگاي عيراقە كه بەرەى نازادىخووزى و چەبى كۆمەلگا لەنوسنەوى دەستور و هيئەتەسەركارى دەولەت و حكومەتيكى سكوولارو غەيرە قەومى لەسەرى ئەچى و هيزەكانى خۆى بۆ دىنيەتە مەيدانەوه.

زانكو لەكوردستان، نەبەردىك ئەپيناو خوشگوزەرانى كۆمەلايەتيدا :

بەلام زانكو لە كوردستان نەبەردىكەتر لەبارودۆخى ئىستاي عيراقدا نمايش دەكات. نەبەردى خەبات لەپيناو باشكردنى ژيان و خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتەيەكان. خوييشاندا و نارهزايەتە قوتايياني زانكو سەلیمانى و صلاحەدين، بۆباشكردنى بارى ژيان لە بەشە ناوخويەيەكان و چاكردى سىستەمى خويندن و پاشان راوەستانەوه بەرووى ئەهلىكردنى زانكو، كيشمەكيشيكي سياسى و تەواوكردنى بەرەكانى خەباتيكي جەماوەرىيە كه بۆنازادى و خوشگوزەرانى يەخەى دەسەلاتداران دەگرى.

لەكوردستان، چەند حزيكى قەومى و عەشیرەتى و چەكبەدەست، كه لەئاكامى سياسەتى شەرخوازانەى ئەمريكا و كيشەى لەگەل رژیى بەعسدا دەسەلاتيان كەوتە دەست و خۆيان بەسەر ژيان و موقەدەراتى خەلكدا داسەپاندو زياتر لەچوار ملىون ئينسانيان لەئۆردوگايەكدا بەديار خيرو صەدقەى ريكخراوه جيهانىيەكان و يوتينەوه دانا، تا ئاغاي ئەمريكايان بەئامانجەكانى خوى لەعيراقدا بگات. لەوہا هەلومەرجيكا كەتەم حيزبانە و ميليشياى چەكداريان لەشاخەوه هينايە سەر ژياني خەلك و لەريگاي ترسو و هەرەشەو پەناپەردن بۆ بلاوكردنەوى خورافەى قەومى، بەدواى چەندىن جەولەى شەرى ناوخۆ پيش لەشكرىكردن بۆ دەولەتانی ناوچەكە، توانيان دەسەلاتى ناوچەى خۆيان رابگرن و بکەونە گيرفان پرکردن و كۆكردنەوى سەرودت و سامانى بيشومار، لەولاشەوه خەلكيان بە "ساوابوونى حكومەتى كوردى و ناسك بوونى وەزعى كورد" سەركوت دەكردو كاربان گەيانە ئەوى تەقە لەخۆپيشانداى خەلكى نيشتەجىى نيوخانوە بيتاپۆكان و كريكارانى بيكارو قوتايياني زانكو بکەن كه داواكارى بەرهەقى سەرپەنايەك و شويينكى گونجاو بۆخەوانەوه و خويندبوون. بەمۆرەش سەرانى ئەحزابى ناسيوناليزمى كورد جيگاي ريزيك لەدەولەمەندان و خاوەن سەرمايەيان گرتوہ كه جياوازييەكى گەورەيان لەنيوان خۆيان و خەلكى هەزارو دەست كورتدا پيكهيناوه. ئىستا ئيتەر هيج كەس نەيە ئەم جياوازييە نەبينى و بەپرسيارى ئەوى " ئاغا گيان: ئەم هەموو سەرودت و سامانەت لەكوى هينا؟" بەرەو روى سەرانى ئەحزابى دەسەلاتدار نەبيتەوه. تەجروبهى 14 سال لەدەسەلاتداريتى ئەحزابى ناسيوناليزمى كورد بەرۆشنى بيەدالەتەيەكى كۆمەلايەتى و ناهاوتاييەكى ئاشكرا لەژياني خەلكى كوردستاندا دەخاتەروو كەئيتەر بەبلاوكردنەوى خورافەى قەومى و تورەهاتى ناسوناليزمى ناتوانى تەبرير بكري. نارهزايەتى قوتاييان و لاوانى زانكوكانى كوردستان كه بەدۆى ئەهلى كردنى زانكو دەنگيان هەلبريوه، تەعبيرە لە قەبولنەكردنى ئەم بى عەدالەتەيە كۆمەلايەتەيە و ئەو ناهاوتاييە لەدابەشبوونى سەرودتدا. زانكو ئيتەر نايەويت بەشە ناوخويەيەكانى بى ئاوو كارەباو خەدەماتى گەرمكردنەوه و ساردكردنەوهى فەزاي ژورەكانى بيت. زانكو ئيتەر نايەويت لەم جياوازييە چينايەتى و دابەشبوونە ناهاوتايەى دەرامەتدا پيوستى يەكانى خويندن و هاوتۆچوو بخريتهوه سەرشانى قوتاييان خۆيان و لەگيرفانى خالى و كەمدەرامەتى خيزانەكانيان وەلام و بەرگريتهوه. زانكو ئيتەر نايەويت ئەهلى بيتەوه چونكە قوتاييان نايەنەويت خزمەت گوزارىيە كۆمەلايەتەيەكان بەقانونى كويرى بازار بسپيردريت و دەسەلاتداران شانى خۆيانى لىخالى بکەنەوه. لەيەك ووتەدا زانكو نايەويت ژياني خويندن و زانست بەدەلالانى بازارو قاچاغچى سياسى بسپيردردت. نارهزايەتى قوتايياني زانكوى كوردستان لەپيناو خزمەت گوزارى و خوشگوزەرانى كۆمەلايەتەيدايە، ئەمەش خەباتيكة تەواوكەرى نازادى و مافەكانى ئينسانە لەكۆمەلگايەكدا كەدەسەلاتدارانى قەومى و ئيسلامى حسابى بۆناكەن.

حيزبى كۆمونيستى كريكارى عيراق پشتيوانى سەرەكى زانكو بزووتنەوى قوتاييان :

بەسەرکەوتن گەيشتنى هەر بزووتنەويەكى جەماوەرى بەبى حيزبىكى سياسى كاريكى سەخت و دژوارە. كۆمەلگاي عيراق بەتەواوى شيوەى كۆمەلگايەكى حيزبى گرتووه، بۆرژوازى و سەرمايەداران، قەوم و قەبيلە و دەلالانى سياسى كەسەوداى فرۆشتنى ژيان و خوینى خەلكن، تا دەگات بەدەستەو تاقمى ئيسلامى، هەريەكەيان بەناوى حيزبى خويانەوه هاتونەتە مەيدانى سياسەت و لەپيناو چاچليسى و بەرژووەندى چينايەتەياندا بەپيچەوانەى هەر پەرنسيپىكى ئينسانىيەوه دەست بۆ گەندەلتريت رەوشت و سياسەت دەبەن.

لەهەلومەرجيكي ئاوەهادا سەرکەوتنى خەباتى قوتاييان و هەربەشيكى ترى كۆمەلگا و بەستەنەوى داواكانيان بەبەشەكانى ترى كۆمەلگاوه پيوستى راوەستان لەكەنار حيزبىكى سياسى دەخووزيت كه بەرۆشترين شيوە تەعبير لەخووستەكانى خەلك بكاو بۆ بەدبەيئەننى لەئاستيكي سەراسەريدا تيبكۆشى. لەم نيوەدا خۆشەختانە ئەمرۆ حيزبى كۆمونيستى كريكارى عيراق لە مەيداندايە، حيزبىك كە بەدريژايەتەمەنى لەكەنار خەلك و

خواستەكانى ئەواندا راوەستاو ەو چۆتە شەرى ئەحزابى ئىسلامى و قەومىيەو، حىزىبكە كە ئالاھەلگىرى ئەوپەرى ماف و ئازادى فەردى و خۇشگوزەرانى كۆمەلايەتتىيە، مودافى پەيگىرى يەكسانى و پىشكەوتن خوازىيە. حىزىبكە لەدژى ئىسلامى سىياسى و خورافەى نائىنى سەنگەرى گرتووە.. قوتابىيان و ژنان و كرىكاران و خەلكى ئازادىخواز بۆ ئەو ەى لەخەبات و نارەزايەتتىيەكانىندا بەسەركەوتن بگەن دەبى لەنيو ئەم حىزبەدا خۇيان رىكخراوبكەن و لەدەورى ئاسو وئامانجەكانى كۆمۆنىزمى كرىكارى و حىزبەكەى خەباتى خۇيان بەباقى بەشەكانى تى كۆمەلگاوه گرى بدەنەو ەو بەم ھۆيەشەو ە ئاراستەيەكى سەراسەرى پىيدەن. ئەمەتەنھا فاكٹۆرىكى برىاردەرە. خوپىشانان لەزانكۆى بەسراو كوردستان پەيامى ھاورىبى و يەكسەنگەرىيان لەگەل كۆمۆنىزمى كرىكارى و حىزبەكەى تەئكىد كردو ە. ماو ە تەنھا قوتابىيان لەپىناو خەباتەكەى خۇيان ئەم حىزبە بەدەستەو ەبگرن.

2005/3/23